

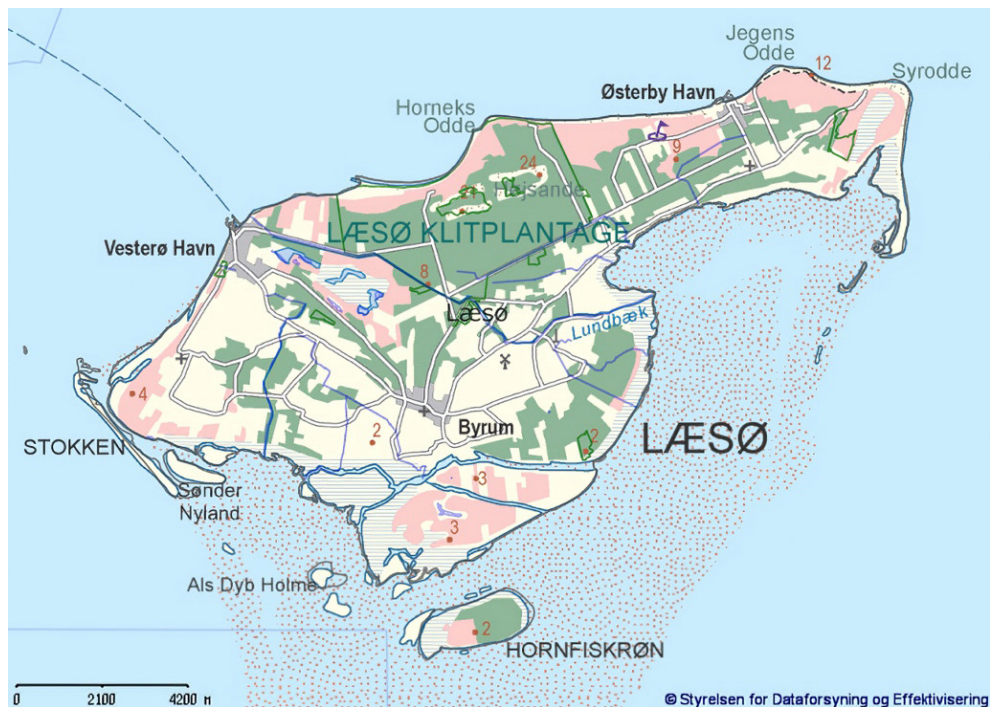
Furen, Irum og Lovsko

Stednavne som kilde til skov og rydning på Læsø

Læsø er sent bebygget i forhold til resten af Danmark, og det var sandsynligvis opdagelsen af særligt salt vand ved øen som gav anledning til bosættelsen. Salt var værdifuldt i middelalderen, og for at udvinde saltet af vandet opstod en hel industri af saltsyderier som fortsatte saltudvindingen gennem flere århundreder. Disse saltsyderier krævede store mængder brænde, og det medførte at skoven forsvandt – selv tørven blev udnyttet til brænde. Det resulterede i en skovløs ø som i 1600-tallet var stærkt plaget af flyvesand. Man regner med at øen fik fast bosættelse i 1100-tallet, men kilderne er sparsomme, og kun få middelalderlige kilder fortæller om forhold på Læsø. Det gælder også stednavnene som for en stor del først kendes fra kilder fra 1600-tallet eller senere. Imidlertid kan stednavnene selvom de fleste er sent overleverede, fortælle om ældre forhold på øen, og i det følgende handler det om hvad navnene kan fortælle om den skov der engang var på Læsø, og om den rydning af skoven som var nødvendig for at gøre plads til bosættelsen. Artiklen bygger på undersøgelser som er foretaget med henblik på en udgivelse i bogserien Danmarks Stednavne om stednavne på Læsø. Her præsenteres blandt andet nye tolkninger af to af øens vigtigste stednavne: Læsø med betydningen ‘den lægivende’ og bebyggelsesnavnet Byrum med efterledet -rum, som tidligere begge af Kristian Hald har været tolket anderledes.

Læsøs bebyggelse

Nok var Læsøs bebyggelse sen i forhold til resten af Danmark, men til gengæld var kolonisationen intens da den først var begyndt. Man regner med at øen fik fast bosættelse så sent som i 1100-tallet, og allerede ca. 100 år senere var befolkningen så stor at der var tre sogne – alle med kirker fra 1200-tallet.¹ De få kilder til middelalderlige forhold på Læsø og den derfor sparsomme overlevering af øens stednavne gør at vi kun kan regne med at få et delvist billede af den tidligste bosættelse på øen ved hjælp af stednavnene. Når mange navne først er overleveret i 1600-tallet eller senere, betyder det at vi eksempelvis ved meget lidt om bebyggelsen i Hals Sogn som blev forladt på grund af sandflugt i slutningen af 1600-tallet; selv kirken forfaldt og blev i 1729 helt opgivet.² Imidlertid kan man ved at forholde sig til det der trods alt er overleveret, godt få et udmærket billede af øens bebyggelse, skov og rydning.

Figur 1. Oversigtskort over nutidens Læsø. Topografisk kort (DKT/Kort200) hentet fra kortforsyningen.dk, januar 2020. Copyright: Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Den ældste kilde til stednavne på Læsø er fra 1219 og omhandler en strid mellem domkapitlet i Viborg og munke fra Vitskøl kloster; de var uenige om hvem der havde ret til besiddelser omkring Byrum. Det hele handlede formentlig om adgangen til brændsel til udvindingen af salt fra havvandet. Saltfremstillingen medførte gennem de følgende ca. 400 år en overudnyttelse af skovene og oven i det skar man også tørv – både til brændsel og til jordforbedring – på de dyrkede marker. I løbet af 1600-tallet var der fjernet så meget skov og tørv at sandflugt ødelagde hele den gamle bebyggelse omkring Hals Kirke. Man forsøgte allerede i 1500-tallet gennem forbud mod overudnyttelse af skoven at begrænse dens ødelæggelse og det deraf opståede problem med flyvesand,³ men hovedparten af øboernes landgilde som betaltes til domkapitlet i Viborg, blev betalt i salt.⁴ Skatterne på Læsø blev opkrævet i salt helt frem til 1652 hvor saltfremstillingen endelig blev indstillet.⁵

Tilbage stod en stort set skovløs ø. Af den oprindelige skov overlevede kun en ganske lille plet omtrent midt på øen, og flyvesandet som plagede hele øen i forskellig grad, kunne på ganske kort tid begrave huse og agerjord til ubrugelighed. Derfor kan der i nutidens landskab på Læsø ikke hentes meget viden om ældre forhold og i særdeleshed ikke om skovbevoksningen. Men de overleverede stednavne kan bruges som kilde til skoven og også til dele af den rydning som fandt sted ved den tidligste bebyggelse. Med hensyn til navnetolkninger og yderligere oplysninger om navnenes overlevering henvises generelt til Eggert under udgivelse.

Den skovdækkede ø

Læsøs landskabshistorie begynder ret sent i forhold til resten af Danmark. Øen kom langsomt op af havet efter den sidste istid, og først for omkring 4.000-4.500 år siden kan man regne med en begyndende plantevækst på øens ældst bevarede dele som ligger omtrent midtvejs mellem nutidens flyveplads og kysten nordfor. Dette er fastlagt af geologen Jens Morten Hansen ud fra hans indgående kendskab til øens opståen. Siden da er øen langsomt vokset, og det meste af den er meget yngre. For eksempel er Vesterø Kirke placeret på toppen af en barriere-ø som først blev dannet for 1.500 år siden mens Byrum Kirke ligger på en af de ældste strandvolde som blev dannet for 4.500-4.000 år siden.⁶

Man regner med at Læsø har været helt dækket af skov. Selvom øen nærmest er fuldstændig gennemgravet for tørv til afbrænding og gødning, er det nemlig lykkedes at finde enkelte små strimler gammel tørv på øens ældste dele. Pollenanalyser af tørv er kulstof-14-dateret til 3.375 år før nu og viser at der dengang var en lysåben blandingsskov med en meget stor forekomst af taks. Derudover var der også birk, el, ask, fyr, lind, asp, pil, elm og hassel. En anden pollenanalyse taget et par kilometer fra den første er kulstof-14-dateret til 2.680 år før nu og viser lidt mindre taks og mere birk, men ellers de samme træarter som tidligere.⁷

Taks gør sig også gældende i et arkæologisk fund fra yngre germansk jernalder som består af en række pæle af taks som indgik i et havneanlæg tæt ved Østerby, og som er årringsdateret til år 640 (fælletidspunkt). Man regner med at havneanlægget har været brugt i forbindelse med sejlads – ikke en fast bosættelse.⁸ Det er mest sandsynligt at man efter bosættelsen på Læsø har forsøgt at udrydde taksen ligesom man har gjort i Sverige og Sydnorge på steder med lignende bevoksning. Der er dog efterretninger om et meget gammelt, hult takstræ i Skippergårdens have lidt vest for Byrum som var flere hundrede år gammelt da det blev fældet for få årtier siden.⁹ Det gamle ord for taks er gammeldansk **t*, og dette ord indgår i stednavnet *Irum* som i dag er navnet på en gård; se mere om navne på *-rum* nedenfor.

Den tilsyneladende rigelige forekomst af taks synes ikke foreneligt med den hidtidige almindeligt accepterede tolkning af øens navn, *Læsø*, som dannet af et substantiv **lās* som kendes fra oldengelsk med betydningen ‘græsgang’.¹⁰ Den oprindelige lysåbne skov som er påvist gennem pollenanalyser, kunne for så vidt godt passe med betydningen ‘græsgang’ hvis det altså ikke lige var fordi den dominerende træart taks er dødeligt giftig for kvæg og heste, og derfor må store dele af øen have været uegnet til græsning. En tolkning af øens navn med udgangspunkt i substantivet *læ* og med en betydning som ‘den lægivende’ er efter min mening mere nærliggende¹¹ og synes oplagt at se i sammenhæng med den anden Kattekat-ø, Anholt, hvis navn tolkes som et oprindeligt **Anund* med betydning ‘den vindomsuste’.¹²

De ældst kendte skove

På grund af skovenes ringe tilstand foretog domkapitlet i Viborg i 1577 et skovsyn. Her beskrives Læsøs skove for første gang, og vi møder de skovindikerende navne *Furen*, *Jegens* og *Lovsko*:

Furen: 1577 Furen. – Bestemt form singularis af substantivet, gammel-dansk *fur* ‘fyrretræ’. Navnet indgår sandsynligvis som forled i *Furnæs* som findes i kilder fra 1219 og 1221, men som ikke er overleveret efter det. Beliggenheden er ikke kendt, men Bjarne Stoklund placerer den på Nordmarksplateauet.¹³

Jegens: 1597 Jegens. – Sammensætning af den lokale dialektform af træbetegnelsen *eg* og efterleddet *næs*. Ligger på det nordøstlige Læsø.

Loftskov, 1577 Louftskoven. – Sammensætning af substantivet *loft* og som efterled substantivet *skov*. Ligger ved kysten på det vestlige Læsø lige syd for Vesterø Havn.

Skovene beskrives i 1577 generelt som bestående af mange stubbe og af få træer. Eksempelvis er der på det sted som kaldes *Loftskov*, kun tre gamle stubbe tilbage.¹⁴ Furen må – i hvert fald ved navnedannelsen – hovedsageligt have bestået af fyrretræer.

Rent stednavnemæssig fortæller *Furen* og *Jegens* kun at der fandtes skove med fyr og eg på Læsø i middelalderen. Det er mere usikkert, hvad *Loftskov* kan fortælle. I en grundig gennemgang af de ganske talrige tolkninger som findes af navne på *Loft*- i Skandinavien, af den norske navneforsker Tom Schmidt afvises mandsnavnet, vestnordisk *Loptr* som stednavneled mens appellativet *loft* med sigte til bygninger med et loft eller til et højtliggende sted foretrakkes.¹⁵ I Læsøs Loftskov har man måske hentet rafter til lofter i skoven, men det er også muligt at navnet skyldes beliggenheden på den bakke som har givet

anledning til navnet *Lovskovbak* hvori *Loftskov* indgår som forled – i 1600-, 1700- og 1800-tallet ofte i former svarende til *Lovsko*. Endelig er der også den mulighed at der ved navngivningstidspunktet var tale om en høj skov, det vil sige en skov med høje træer hvor kronerne når sammen som et loft eller en skov bestående af højt voksende træer med meget lidt kratbevoksning mellem stammerne.¹⁶

Skov og bebyggelse på Læsø

Ovenfor er nævnt nogle få – for læsøske forhold relativt tidligt – overleverede navne på skove, men langt de fleste navne som fortæller om skove, træer og rydning, er overleveret som bebyggelsesnavne. De skovbetegnende substantiver *skov* og *lund* indgår i flere bebyggelsesnavne:

Lundsgård (Byrum Sogn): 1522 i Lund. – Navnet er tidligst overleveret som en præpositionsforbindelse (en præposition, f.eks. *i*, *på* eller *ved* + en styrelse som i læsøske stednavne normalt er et appellativ); senere er præpositionen forsvundet, og efterleddet *-gård* er tilføjet.

Lundensgård (Hals Sogn): 1522 i lund. – Navnet er tidligst overleveret som en præpositionsforbindelse; senere er præpositionen forsvundet, navnet har fået bestemt form, og efterleddet *-gård* er tilføjet.

Stoklund (Byrum Sogn): 1593 Stoklundt. – Navnet er sammensat af substantivet *stok* ‘stamme, stolpe, grænsepæl’ måske i specialbetydningen ‘bistok, bikube’ som det er foreslået af Espegaard,¹⁷ og som efterled substantivet *lund* ‘lille skov’.

Skoven (Vesterø Sogn): 1616 i schouffen. – Navnet er tidligst overleveret som en præpositionsforbindelse; senere er præpositionen forsvundet, og navnet har fået bestemt form.

Skovensgård (Byrum Sogn): 1616 i schouffen. – Navnet er tidligst overleveret som en præpositionsforbindelse; senere er præpositionen forsvundet, navnet har fået bestemt form, og efterleddet *-gård* er tilføjet.

Andre navne som ikke direkte indikerer skov, men som dog henleder tankerne på trævækst ved at indeholde ord for træbetegnelser og mindre bevoksninger, findes også. Navnene er let gennemskelige og er dannet af ord som stadig findes i det danske sprog i dag:

Hyldebuskgård (Vesterø Sogn): 1683 ved Hyldebuschen. – Navnet er tidligst overleveret som en præpositionsforbindelse; senere er præpositionen forsvundet, og efterleddet *-gård* er tilføjet.

Birkerne (Byrum Sogn): 1631 i Birckeren. – Navnet er tidligst overleveret som en præpositionsforbindelse; senere er præpositionen forsvundet, og navnet fremstår som enleddet i bestemt form pluralis.

Nordre Pilgård (Byrum Sogn): 1786 Nør Piilgaard. – Det foranstillede *Nør*, svarende til nudansk *Nørre*, har allerede i 1700-tallet sideformen *Nordre* i kilderne.

Pilegård (Byrum Sogn): 1522 i Piilegard. – Navnet er tidligst overleveret som en præpositionsforbindelse; senere er præpositionen forsvundet, og navnet fremstår som et “almindeligt” sammensat navn.

Busken (Hals Sogn): 1646 i Busken. – Navnet er tidligst overleveret som en præpositionsforbindelse og forsvinder fra kilderne i midten af 1700-tallet.

Navnene er som de fleste andre stednavne på Læsø ret sent overleverede, og hvor meget de er ældre end deres ældste overlevering, kan ikke afgøres da hovedparten af ordindholdet består af arveord som altid har været brugt i det hjemlige sprog og derfor ikke kan knyttes til bestemte tider. Men navnene vidner om at der har været større eller mindre bevoksninger af hyld, birk og pil, samt at en lav bevoksning som buske har været særkørende nok til at give anledning til et stednavn.

Skoven ryddes: *rum*-navne

Mange stednavne i Danmark er dannet ved sammensætning af et forled (beskriverled) og et efterled (hovedled), og en del efterled, f.eks. *-lev*, *-rød* og *-holt*, går igen i rigtig mange navne. Imidlertid er sådanne navnetyper stort set fraværende på Læsø måske fordi den ældste bebyggelse hverken var landsbybebyggelse eller enkeltgårdsbebyggelse som det ellers kendes fra størstedelen af landet. Bebyggelsen bestod derimod af en række såkaldte haver bestående af indhegnet indmarksjord som var fordelt på en eller flere gårde.¹⁸ Den eneste egentlige navnetype vi finder flere af på Læsø, er en række navne dannet med substantivet *rum* ‘(ryddet) plads (for bebyggelse)’ som efterled. På den oprindeligt skovdækkede ø må man ved bosættelsens begyndelse have haft et vist arbejde med at rydde skoven for at gøre plads til den nye bebyggelse, og derfor giver det god mening at der netop er tale om en navnetype hvor efterleddet betydningsmæssigt har med rydning at gøre.

Læsøs tidligst overleverede bebyggelsesnavn er *Byrum* (1219 Būrum) som tidligere har været tolket som et navn med efterleddet *-hēm*.¹⁹ Dateringen af *hēm*-navnene sættes imidlertid almindeligvis til tiden 350-700, men som nævnt tyder alt på at Læsø først fik fast bosættelse i begyndelsen af middelalderen, og derfor er denne tolkning ikke særlig sandsynlig. Som Bent Jørgensen anbe-

faler, bør man foretrække den enkleste tolkning,²⁰ og den er at *Byrum* er dannet som en sammensætning af substantivet *by* og efterleddet *-rum*. Dermed sættes navnet dannelses- og betydningsmæssigt i sammenhæng med de meget udbredte svenske *rum*-navne hvor netop *Byrum* er hyppigt forekommende.²¹

De øvrige *rum*-navne på Læsø har en meget yngre overlevering som det jo er mest almindeligt for stednavne på Læsø. Mange af navnene er først overleveret i 1600-tallet eller endda så sent som i 1700-tallet; navnet *Flarum* kendes først i skriftlige kilder fra 1900-tallet.

Brarum (Byrum Sogn): 1681 i Brarum; 1683 Bragerum. – Forleddet er sandsynligvis det gammeldanske mandsnavn *Braghæ*.

Byrum (Byrum Sogn): 1219 Būrum. – Om tolkningen se ovenfor.

Børum (Vesterø Sogn): 1522 pa Bøerwm. – Forleddet er måske substantivet gammeldansk **byrgh* 'indhegning'.

Flarum (Vesterø Sogn): 1933 Flarum. – Forleddet er sandsynligvis adjektivet *flad*.

Irum (Hals Sogn): 1651 NN paa Irrum. – Forleddet er træbetegnelsen gammeldansk **ī* 'taks'.

Lorum (Vesterø Sogn): 1786 Lorum Siig. – Navnet kendes kun som forled i dette naturnavn. Forleddet er substantivet gammeldansk *lō* 'lavtliggende eng langs stranden' eller 'lysning i skov'.

Hychirom (Hals Sogn): 1786 Hychirom. – Navnet kendes kun fra Viden-skabernes Selskabs konceptkort fra 1786; forleddet er uvist.

Forleddene er ret forskellige, og kun i *Irum* fortæller forleddet om trævækst idet det gammeldanske **ī* betyder 'taks', og i *Lorum* kan forleddet eventuelt have betydningen 'lysning i skov'. De øvrige *rum*-navnes forled fortæller om forhold på lokaliteten som ikke har noget med skovbevoksning at gøre.

Bjarne Stoklund sætter de læsøske *rum*-navne i forbindelse med den tidligste bosættelse som resultat af skovrydning idet han mener navnene oprindeligt har betegnet hver sin have.²² Haverne indeholdt som nævnt ovenfor indmarken og gårdene. Selvom dyrkelsen af jorden ikke var hovedbeskæftigelsen på Læsø må det alligevel have været et enormt arbejde at fjerne skovbevoksningen og gøre jorden tjenlig til den dyrkning man trods alt havde ligesom det har været alle andre steder hvor man har ryddet skoven til bosættelse. Der findes ingen efterretninger om hvordan rydningen er foregået på Læsø, men et eksempel på en rydning fra 2019 kan her tjene som illustration, og det viser ganske godt omfanget af det arbejde sådan en rydning er.

Figur 2. En rydning fra marts 2019 i skoven Skåningshave nordvest for Maribo på Lolland. Foto: Thomas W. Lassen 2019.

Billederne i figur 2 og 3 illustrerer hvordan rydningen kan have foregået. Det er billeder fra en rydning i marts 2019 på Lolland i en skov som hedder Skåningshave, nordvest for Maribo. Altså i tid og sted langt fra Læsø i 1100-tallet, og den skov som blev ryddet, så sikkert anderledes ud, men alligevel er det meget sigende, synes jeg. Hvis man skulle leve af jorden er det klart at det var et stort areal man skulle have ryddet.

Figur 3. Samme rydning som i figur 2 fra marts 2019 i skoven Skåningshave nordvest for Maribo på Lolland. Her afbrændes de sidste rester af den fældede skov. Foto: Thomas W. Lassen 2019.

Skoven ryddes: *have*-navne

Ordet *have* betegner i ældre danske stednavne oftest 'indhegnet jordstykke (skov eller mark)²³, og på Læsø var betydningen endnu i 1700-tallet 'sammenhængende, indhegnet stykke indmarksjord'. Omkring år 1800 begyndte man at fjerne de diger som indhegnede indmarksjorden, og samtidig med dette mistede ordet *have* sin oprindelige betydning på Læsø.²⁴ Haverne opfattes af Bjarne Stoklund som det konstituerende element i Læsøs ældre bebyggelse, og han mener de vidner om skovrydning.²⁵

Da den oprindelige betydning af ordet *have* i læsøsk forsvandt med nedtagningen af have-digerne, præsenteres her kun navne som er overleveret før 1800:

Storhaven (Byrum Sogn): 1631 Storhaff. – Forleddet er adjektivet *stor*.
Bangsbo Have (Hals Sogn): 1736 Bangsboe hauge. – Forleddet er stednavnet *Bangsbo*.
Bovets Have (Hals Sogn): 1722 Bouets Have. – Forleddet er stednavnet *Bovet*.
Pilegårds Have (Byrum Sogn): 1683 Piilegaard's Hauge. – Forleddet er stednavnet *Pilegård*.
Lillehaven (sogn?): 1683 Lille Haugen. – Forleddet er adjektivet *lille*.
Brunhave (Vesterø Sogn): 1719 Brunhave. – Forleddet er farveadjektivet *brun*.
Oves Have (Vesterø Sogn): 1683 Auges Have. – Forleddet er sandsynligvis mandsnavnet *Ove*, gammeldansk *Aghi*.
Overhave (Vesterø Sogn): 1683 Ouge hauge. – Forleddet er præpositionen eller adverbiet *over*.
Præstehaven (Hals Sogn): 1683 Præste Haugen. – Forleddet er erhvervsbetegnelsen *præst*.
Nørrehaven (sogn?): 1683 Nørhaugen. – Forleddet er retningsangivelsen *nørre*.
Jens Pens Have (Vesterø Sogn): 1774 Jens Pensis Hauge. – Forleddet er mandsnavnet *Jens Pens*.

Som det også var tilfældet for *rum*-navnenes vedkommende, fortæller forledene i *have*-navnene ikke meget om Læsøs skovbevoksning, men kun om størrelse, beliggenhed og tilhørsforhold. Det er altså kun efterleddet *-have* som vidner om at der kan have været en skovrydning på lokaliteten.

Skoven forsvinder

Efter rydningen i forbindelse med bosættelsen og den efterfølgende rovdrift på skov og tørv til brændsel til saltsyderierne endte Læsø med praktisk talt at være skovløs. Kun et ganske lille område midt på øen har bevaret den gamle skov. Det illustreres meget godt af kortet i figur 4 som er fra midten af 1800-tallet, og som kun har den lille grønne plet i midten som markering af skov.

Figur 4. Håndtegnet kort fra ca. 1859. Rigsarkivet.

De ovenfor nævnte skovindikerende navne fortæller om skove som kan lokaliseres nogenlunde præcist mod vest, mod nord og mod øst. Men alle de oplistede bebyggelsesnavne med skov- og rydningsindikerende betydningsindhold er – naturligvis – lokaliseret i det brede sydvendte bælte hvor bebyggelsen fra begyndelsen fandt sted. Det beviser jo ikke at skoven udelukkende var lokaliseret der da der sagtens kan have været skov på de steder vi ikke har overleverede stednavne fra. Men det fortæller om den skov og anden bevoksning der har været i området ved den første bosættelse og tiden derefter. De nye tolkninger af ønavnet *Læsø* som ‘den lægivende’ frem for den ældre tolkning ‘græsgang’ og af det centrale bebyggelsesnavn *Byrum* som dannet med efterledet *-rum* (‘ryddet’) plads (for bebyggelse) frem for det meget ældre efterled *-hēm* passer særdeles bedre med den skovdækkede ø som var udgangspunktet for øens bebyggelse, end de tidligere tolkninger af disse navne.

Efter denne næsten totale ødelæggelse af den gamle skov begyndte man i begyndelsen af 1900-tallet at forhindre sandflugten ved at lave plantager, og i dag fremstår *Læsø* igen som en (delvist) skovklædt ø.

Litteratur

- Dalberg, Vibeke, 1999: Ønavnet Anholt. I: *I hast hælser... Festskrift till Göran Hallberg på 60-årsdagen den 7 oktober 1999*. Lund, s. 43-46.
- Eggert, Birgit, under udgivelse: *Danmarks Stednavne. Stednavne på Læsø*.
- Espegaard, Arne, 1980: *Liv og sprog på svundne tiders Læsø*, bind 2. Esbjerg.
- Hald, Kristian, 1942: *De danske Stednavne på -um*. København.
- Hald, Kristian, 1977: [sted- og personnavneartikler]. I: *Nudansk Ordbog*. 9. reviderede og forøgede udgave ved Erik Oxenvad. København.
- Hansen, Jens Morten, 2018: *LÆSØ – øen med vokseværk. Forhistorie, opståen, kystdannelse, landskaber, vegetation og saltforekomster*. Læsø.
- Jørgensen, Bent, 2008: *Danske Stednavne*. 3. udgave. København.
- ODS = *Ordbog over det danske Sprog*. Grundlagt af Verner Dahlerup 1–28. København 1919–56.
- Schmidt, Tom, 2000: *Norske gårdsnavn på -by og -bø med personnavneforled*. Del 1. Oslo.
- Stoklund, Bjarne, 2018: *Læsø Land. Økologi og kultur i et øsamfund 1550-1900*. Bind 1: Kvinden og jorden; Bind 2: Manden og havet. København.
- Strid, Jan Paul, 1987: Ortnamnen på -rum i namnsemantisk belysning. I: Hallberg, Göran, Stig Isakson og Bengt Pamp (red.): *Nionde nordiska namnforskarkongressen, Lund 4-8 augusti 1985*. (NORNA-rapporter 34). Uppsala, s. 297-315.

Summary

Furen, Irum and Lovsko

Place names as a source for forest and wood-clearing on the Danish island Læsø

Læsø was settled late compared to the rest of Denmark. It was probably the discovery of particularly salty water at Læsø that initiated the settlement of the island. Salt was valuable in the Middle Ages, and to extract the salt from the water, salt-seething huts were created in large areas of the southern parts of the island. The salt-seething required great amounts of firewood, which resulted in the disappearance of the forest – even the shifting sand was exploited for fuel, resulting in a woodless island heavily plagued by fly sand in the 1600s.

It is the main conception that the island was settled permanently in the 1100s, but the sources are scarce and only few medieval sources tell about conditions on Læsø. This also applies to the place names, which are largely known only from sources from the 17th century or later. However, the place names can tell about conditions on the island, and the focus in this article is on what the place names can tell about the forest that was once on Læsø, and about the

wood clearing that was necessary to make room for the settlement. Two new place name interpretations – one of the island name *Læsø* as ‘the lee giving’ rather than the older interpretation ‘pasture, grazing ground’, and the other of the central settlement name *Byrum* as formed with the generic *-rum* ‘(cleared) room/place (for settlement)’ rather than the older interpretation *-hëm* ‘settlement’ – fits much better in with the forest-covered island that was the starting point for *Læsø*’s habitation.

Only a few names, *Furen*, *Lovsko*, *Lunden* and *Skoven*, are known as names that indicate actual forests, while the clearing-indicating *rum*- and *have*-names tell more about the prevalence of the vegetation that was removed in order to settle *Læsø*. Some names also indicate smaller greeneries which must have been conspicuous enough to initiate the naming.

Forfatterpræsentation

Birgit Eggert, født 1973. Uddannet mag.art. i nordisk filologi ved Københavns Universitet i 2003 og ph.d. i navneforskning samme sted i 2006. Ansat ved Navneforskning, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet siden 2000, fra 2012 som lektor. Har tidligere skrevet om *holt*- og *lund*-navne i Danmark og om middelalderlige stednavnetyper i Skandinavien, og hun arbejder i øjeblikket på en udgivelse i serien Danmarks Stednavne om stednavne på *Læsø*. E-mail: eggert@hum.ku.dk

Noter

1	Stoklund 2018, bd. 1, s. 18	14	Stoklund 2018, bd. 1, s. 47
2	Stoklund 2018, bd. 1, s. 53-54	15	Schmidt 2000, s. 298-302
3	Stoklund 2018, bd. 1, s. 52	16	Eggert under udgivelse
4	Stoklund 2018, bd. 1, s. 19	17	Espegaard 1980, s. 290
5	Stoklund 2018, bd. 1, s. 60-61	18	Stoklund 2018, bd. 1, s. 49
6	Hansen 2018, s. 33 ff.	19	Således f.eks. Hald 1942, s. 57 og Hald 1977
7	Hansen 2018, s. 68	20	Jørgensen 2008
8	Stoklund 2018, bd. 1, s. 43	21	Strid 1987, s. 307
9	Hansen 2018, s. 71	22	Stoklund 2018, bd. 1, s. 49 ff.
10	f.eks. Hald 1977 og Jørgensen 2008	23	ODS I. Have, betydning 2
11	Eggert under udgivelse	24	Stoklund 2018, bd. 1, s. 64
12	Dalberg 1999	25	Stoklund 2018, bd. 2, s. 49
13	Stoklund 2018, bd. 1, 48		